

ADJECTIVUL ÎN GALR. STUDIU DE CAZ

1. Principalul impuls al alegerii acestei teme l-a constituit confruntarea actuală a lingvistului cu situații și probleme insuficient cercetate științific, ignorate sau controversate. Astfel, cercetarea de față și-a propus ca obiectiv radiografierea modului de abordare a clasei adjectivului în GALR 2005, 2008. Ca preambul, am dori să subliniem faptul că, în ciuda afirmațiilor autorilor:

„Înglobarea într-o descriere de ansamblu (unitară) a rezultatelor convergente, dar obținute în cercetări de orientare diversă [...] a impus un efort de **unificare** și **simplificare** terminologică” (*Prefață*, p. XI);

„Lucrare colectivă, GALR se constituie prin integrarea – într-o descriere de ansamblu coerentă a structurii gramaticale a limbii române – a unor capitole redactate [...]” (*Prefață*, p. XII),

această nouă *Gramatică a limbii române* este **nonunitară** în ceea ce privește maniera de structurare și de abordare a faptelor lingvistice, și ne referim aici la componenta morfologică, în special, la partea descriptivă a claselor de cuvinte. Poate că o configurare unitară a acestui subsistem al structurii gramaticale ar fi făcut ca informația să fie comprehensibilă și accesibilă oricărui cititor interesat de acest domeniu.

2. Neajunsul noii *Gramatici* privește, în primul rând, modul de **definire** a fiecărei părți de vorbire, neținându-se întotdeauna seama de toate criteriile: *morfologic*, *sintactic*, *logico-semantic* și *pragmatic*, criterii absolut necesare în stabilirea principalelor caracteristici ale fiecărei clase de cuvinte, cu atât mai mult cu cât noua ediție asociază aspectul descriptiv cu perspectiva funcțional-pragmatică asupra limbii¹. Poate nu ar fi fost lipsit de interes să se fi avut în vedere și criteriul *etimologic*.

Valeria Guțu Romalo distinge conceptele de *părți de vorbire/ clase de cuvinte*² și *clase lexico-gramaticale/clase semantico-funcționale*³. Din această perspectivă, adjectivul se încadrează *claselor lexico-gramaticale*, exceptând:

- subclasa proformelor adjectivale;
- subclasa adjectivelor pronominale;
- subclasa cantitativelor adjectivale.

Definiția adjectivului este însă incompletă, dat fiind faptul că acesta constituie o clasă de cuvinte relativ omogenă. S-ar fi impus o definiție elaborată, vizând toate criteriile menționate mai sus (așa cum bine a fost definit verbul și, parțial, substantivul, adverbul, numeralul și pronumele).

¹ Valeria Guțu Romalo, în *Prefață* (GALR 2005, 2008, vol. I, p. IX).

² Valeria Guțu Romalo, în capitolul *Clase de cuvinte* (*ibidem*, p. 60).

³ Valeria Guțu Romalo, în *Introducere* (*ibidem*, p. 1).

2.1. Cel mai bine reprezentat este criteriul *morfologic*, interesat de flexiune și de categoriile gramaticale materializate prin diverse tipuri de morfeme. Adjectivul este considerat termen flexibil, subordonat nominalului. Această legătură de dependență unilaterală este marcată prin redundanța indicilor gramaticali care realizează acordul („mimetism morfologic”⁴). Specifice substantivului însoțitor, *genul*, *numărul* și *cazul* sunt pentru adjectiv categorii pur formale, adică se înscriu numai în planul expresiei, nu și al conținutului, fapt care se justifică prin necesitatea acordului – realitate subliniată de GALR.

Se precizează că flexiunea adjectivului cuprinde forme distincte și în raport cu determinarea⁵. Relația adjectivului cu articolul privește însă topica (fenomen sintactic), fenomenul conversiunii (articolul îndeplinește rolul de „clasificator substantival”⁶), iar ca urmare a topicii, uneori și sensul. Deși articolul hotărât enclitic devine morfem de determinare, intrând în structura variabilă a adjectivului, în construcții cu topică inversă (când adjectivul precedă substantivul), acesta rămâne „semn al determinării substantivului (sau a sintagmei nominale în ansamblu)”⁷, „individualizând obiectul, și nu calitatea”⁸.

2.2. Criteriul *sintactic* vizează, pe de o parte, ocurența adjectivului în cadrul grupului nominal sau al grupului verbal, în calitate de termen dependent/secundar și, pe de altă parte, poziția sa de centru al grupului adjectival, având capacitatea de a selecta termeni adjuncți. Din punctul de vedere al *teoriei rangurilor*, adjectivul are funcție secundară (atribut) sau terțiară (element predicativ suplimentar, nume predicativ). În acest sens, GALR prezintă în detaliu *adjectivul-centru*⁹, aspect neglijat de autorii altor gramatici.

Poziția sintactică de complement provoacă însă disensiuni. Dacă gramatica tradițională acceptă adjectivul ca realizare morfologică a complementului, lingviști recunoscuți neagă această realitate gramaticală. În această privință, autorii noii *Gramatici* afirmă:

„Accidental, în structuri atipice, ca adjunct într-un grup verbal, adjectivul poate ocupa și alte poziții sintactice: [...]”¹⁰,

recunoscând faptul că unele realizări sintactice de complement ale adjectivului sunt rezultatul unor elipse sau al unor structuri reduse¹¹:

- circumstanțial de relație (devenit element de *tematizare*, prin anticiparea unui constituent al enunțului): *De tânăr, e tânăr* [...]”¹²;

⁴ M. Găitânanu 2002, p. 77.

⁵ GALR 2005, 2008, vol. I, p. 141.

⁶ Pană Dindelegan 2003, p. 42.

⁷ Irimia 1997, p. 81.

⁸ GALR 2005, 2008, vol. I, p. 141.

⁹ GALR 2005, 2008, vol. I, p. 168-175; capitolul *Grupul adjectival*, în GALR 2005, vol. II, p. 105-113; 2008, vol. II, p. 106-114.

¹⁰ GALR 2005, 2008, vol. I, p. 168.

¹¹ Vezi Neamțu 2007, p. 118-121.

¹² GALR 2005, vol. II, p. 524; 2008, vol. II, p. 554.

- complement comparativ („exprimat prin adjectiv (grup adjectival) este caracteristic comparației între calități atribuite aceluiași obiect”: *E mai degrabă mic decât mare*¹³;
- circumstanțial de timp: *De* [când eram] *mică mi-a plăcut* [...] ¹⁴;
- circumstanțial opozițional: *ciucuri albi în loc de* [ciucuri] *negri*¹⁵;
- circumstanțial cumulativ: *Afară de* [fată] *harnică, fata mai era și politicoasă*¹⁶;
- circumstanțial de excepție: *În afară de* [bluze] *roșii, nu mai are nicio bluză*¹⁷;
- circumstanțial condițional: *Sănătoasă* [fiind], *ar rezolva și ea problema*¹⁸;
- circumstanțial concesiv: *Chiar bolnavă* [fiind], *tot a jucat în spectacol*¹⁹.

Ultimele două poziții sintactice ridică cele mai multe semne de întrebare, deoarece unii lingviști apreciază că adjectivul are aici funcție de nume predicativ, nu de complement (circumstanțial), ca urmare a structurii reduse²⁰.

În ceea ce privește complementul prepozițional, există inconsecvență în afirmații. În GALR 2005, vol. I se precizează că adjectivul poate ocupa această funcție: *Din galbenă, substanța s-a făcut roșie, la soare*²¹, în timp ce, în vol. II, grupul prepozițional adjectival este exclus, justificându-se că este vorba despre o relație de dublă subordonare (față de verb, dar și față de nominalul cu care se acordă adjectivul): *Din îmbujorată, fața i s-a făcut palidă*²².

Poziția circumstanțial de cauză are însă un statut mai clar: *Bucuros că a câștigat la loto, și-a invitat prietenii* [...]; [...] *nu mai putu vorbi* [...], *de tristă și de supărată*²³. Deși se poate pune clar problema existenței unei structuri reduse ([fiind] *bucuros; de tristă și de supărată* [ce/cum era]), adjectivul rămâne una dintre realizările morfologice recunoscute ale acestui tip de circumstanțial. Suportă această realizare, în special, adjectivele calificative sau participiale care redau însușiri.

2.3. Din punct de vedere *logico-semantic*, adjectivul reprezintă o clasă eterogenă de cuvinte, cu funcție de calificare, determinare sau cuantificare.

În general, sensul exprimat de adjectivul prototipic apare ca „*sens calificativ*”/ „*caracterizant*” sau ca „*sens-notă*”²⁴. Substantivul exprimă noțiunea, iar adjectivul, „note ale noțiunii” sau „note din conținutul unei noțiuni”²⁵.

¹³ GALR 2005, vol. II, p. 454-455; 2008, vol. II, p. 478.

¹⁴ GALR 2005, vol. II, p. 478; 2008, vol. II, p. 504.

¹⁵ GALR 2005, vol. II, p. 578; 2008, vol. II, p. 612.

¹⁶ GALR 2005, vol. II, p. 583; 2008, vol. II, p. 617.

¹⁷ Am considerat ilustrativ acest exemplu, în locul enunțului ambiguu semantic și funcțional din GALR 2005, vol. II, p. 588; 2008, vol. II, p. 624: *Are diverse rochii, afară de albe*.

¹⁸ Am înlocuit enunțul din GALR 2005, vol. II, p. 555: *Singură* [fiind], *nu se duce în excursie*.

¹⁹ GALR 2005, vol. II, p. 565; 2008, vol. II, p. 599.

²⁰ Vezi Drașoveanu 1997, p. 256-259.

²¹ GALR 2005, 2008, vol. I, p. 168.

²² GALR 2005, vol. II, p. 419; 2008, vol. II, p. 441.

²³ GALR 2005, vol. II, p. 532; 2008, vol. II, p. 563.

²⁴ Drașoveanu 1997, p. 21-22.

²⁵ Ivănescu 1963, p. 259-267; *apud* Dimitriu 1999, p. 8.

La acest criteriu, inconsecvența noii *Gramatici* rezultă din utilizarea mai puțin riguroasă a termenilor: *a exprima/a atribui*. Majoritatea lingviștilor apreciază că adjectivul *exprimă* însușiri (calitative sau cantitative, generale sau particulare), caracteristici sau proprietăți ale obiectelor denumite morfologic prin substantive. În timp, s-a încercat să se revizuiască definiția clasică, afirmându-se că adjectivul *nu exprimă* însușiri, ci *atribuie* însușiri obiectelor. *Atribuirea* se realizează prin procesul de *epiteză* (*adecvată* sau *neadecvată*)²⁶. În opinia lui Ion Coteanu²⁷, adjectivul *adaugă* substantivului o indicație suplimentară de înțeles. Dacă în GALR, vol. I, în prima parte a prezentării clasei adjectivelor se afirmă că este vorba despre „atribuirea unei informații specifice”²⁸, în continuarea capitolului se oscilează între cele două verbe/postverbale:

„Adjectivele calificative *exprimă* [subl. n. – V.S.] caracteristici variate ale obiectelor [...]” (GALR 2005, vol. I, p. 142);

„*Atribuirea* [subl. n. – V.S.] calității prin adjectiv substantivului [...]” (GALR 2005, vol. I, p. 142);

„[...] adjectivele calificative *exprimă* [subl. n. – V.S.] nuanțe circumstanțiale [...]” (GALR 2005, vol. I, p. 142);

„[...] [adjectivele] introduc [...] informații suplimentare care sunt *atribuite* [subl. n. – V.S.] sintagmei anterioare” (GALR 2005, vol. I, p. 143);

„[adjectivele categoriale] subclasă foarte bogată, prin care *se exprimă* [subl. n. – V.S.] referința, apartenența, originea [...]” (GALR 2005, vol. I, p. 165);

„[...] [locuțiunile adjectivale] *exprimând* [subl. n. – V.S.] calitatea sau apartenența la o categorie a obiectelor [...]” (GALR 2005, vol. I, p. 178).

Opinia noastră este că, în cazul substantivului, anumite calități sunt *inerente*. De exemplu, lexemul *lapte* conține în sfera sa anumite însușiri: culoare *albă*, stare *lichidă*. Prin urmare, adjectivul *exprimă* însușirea pe care substantivul-obiect o posedă în mod intrinsec (pentru că nu poți *exprima* decât ceva ce îți aparține de drept) și *atribuie* o însușire pe care acesta nu o conține în mod inerent.

Remarcăm sesizarea necesității existenței unei compatibilități semantice între adjectiv și substantivul regent, în cadrul grupului nominal, deoarece nu în orice context cele două părți de vorbire se pot asocia (exceptând limbajul poetic): *femeie blondă, cal sur; *femeie sură, *cal blond*)²⁹.

2.4. Perspectiva pragmatică, strâns legată de cea funcțională, ar fi trebuit să evidențieze importanța adjectivului și, mai ales, a grupului adjectival în actul comunicativ. Grupul adjectival are rol pragmatic expansiv, dezvoltând, completând sau clarificând mesajul.

2.5. Având în vedere toate criteriile menționate mai sus, **definiția adjectivului** s-ar putea prezenta astfel: *clasa lexico-gramaticală flexibilă (în mare parte), cu funcție de calificare, determinare sau cuantificare și cu existență*

²⁶ M. Găitănaru 2002, p. 7.

²⁷ Coteanu 1982, p. 80.

²⁸ GALR 2005, vol. I, p. 141.

²⁹ *Ibidem*, p. 144.

dependentă de substantiv, dar cu autonomie semantică și funcțională, atribuind/exprimând însușirea obiectelor denumite lingvistic prin substantive.

3. GALR prezintă sumar **clasificarea** adjectivelor, clasificare care nu se constituie într-un capitol de sine stătător, ci se inserează în diferite capitole și subcapitole.

Prima clasificare este prezentată la 1. (Preliminarii), 1.1. (Aspecte definitorii), în funcție de *criteriul semantico-morfologic* („sens și comportament morfologic”³⁰):

- adjective *propriu-zise* (inclusiv adjectivele *participiale* și *gerunziale*): *negru, rotund, scund; îndrăgît, șters, tăcut; lucind(ă), suferind(ă), surzând(ă)* etc.;
- adjective *determinative*:
  - ◆ adjective pronominale: *același* (scop), *care* (persoană), (eu) *însumi*, (stilul) *meu, nicio* (stea) etc.;
  - ◆ adjective cantitative: *doi* (elefanți), *al treilea* (semn) etc.

La 1.2. (*Clase semantico-sintactice de adjective*³¹) apare subclasificarea³² următoare:

- adjective *propriu-zise*:
  - ◆ *clase semantice*:
    - adjective *calificative*: *amar, straniu, viclean* etc.;
    - adjective *catorogorice*: (cultură) *ciadină*, (lentilă) *convergentă*, (triunghi) *isoscel*, (opera) *sadoveniană*, (păstor) *sicilian* etc.;
    - ◆ adjective *de proveniență verbală* (derivate, conversiuni): *zâmbitor, ars, copt* etc.

La *clase semantice* am adăuga următoarele subclase:

- adjective *relaționale*: (produs) *românesc* (~ din România), (cămin) *studentesc* (~ pentru studenți), (uniformă) *școlară* (~ de școlar) etc.³³;
- adjective *intensionale*: Acesta este un scriitor *bun* ~ Acesta este *bun* ca scriitor (nu neapărat ca individ)³⁴;
- adjective *extensionale*: Acesta este un roman *interesant*. ~ Acesta este un roman + Acesta este *interesant*³⁵;
- adjective *cu determinare obligatorie*: *bun* (conducător de electricitate), *bun* (la suflet), *vrednic* (de răs).

³⁰ *Ibidem*, p. 141.

³¹ *Ibidem*, p. 142.

³² Precizăm că, în mare parte, exemplificarea subclaselor de adjective ne aparține.

³³ Irimia 1997, p. 92.

³⁴ Dindelegan 1991, p. 9-10.

³⁵ *Ibidem*.

O argumentare a încadrării adjectivelor *participiale* și *gerunziale* în clasa adjectivelor *propriu-zise* și o completare a acestei clase cu adjective de proveniență *adverbială*: *asemenea* (profesor), *așa* (om), (bărbat) *bine* etc. – subclasă amintită la 2.2. (*Adjective invariabile*³⁶) – și cu adjective de proveniență *substantivală*: (fruntea) *copilă*, (lumina) *fecioară*, (cugetări) *regine* etc. ar fi fost de interes.

La 2. (*Flexiunea adjectivului*) ne întâmpină următoarea clasificare:

- adjective *flexibile/variabile*:

- ◆ *clase flexionare*:

- *cu patru forme*: *gingaș, isteț, înalt* etc.;

- *cu trei forme*: *argintiu, cutezător, mic* etc.;

- *cu două forme*: *cuminte, mare, vechi* etc.;

- *cu cinci forme* (patru forme + desinența *-or*): *anumit, diferit, felurit* etc.;

- ◆ adjective *defective de un anumit gen* (*masculina / feminina tantum*): masc. (acid) *acetilsalicilic*, fem. (liră) *sterlină*, neutru (grup) *abelian* etc.

Subclasei adjectivelor *defective de gen* i-am alăturat subclasa adjectivelor *defective de un anumit număr* (*singularia/pluralia tantum*): sing. (acid) *acetic*, pl. (furci) *caudine* etc.

- adjective *neflexibile/invariabile*:

- ◆ adjective *simple*:

- provenite din adverbe: *asemenea, așa, bine, gata* etc.;

- provenite din grupări locuționale care s-au sudat: *cumsecade*;

- provenite din împrumuturi: *ditamai, eficace, motrice* etc.;

- nume de culori: *maro, oliv, bleu* etc.

- ◆ adjective *compuse*: *albastru-închis, galben-pal* etc.;

- ◆ *locuțiuni* adjectivale: *cu dare de mână, de geniu, în toată puterea cuvântului, în doi peri* etc.

Adjectivele invariabile au fost clasificate în funcție de *criteriul structural (formal)*, însă acest criteriu este valabil și pentru clasificarea adjectivelor *variabile*:

- ◆ adjective *simple* sau *sintetice* (*lexeme adjectivale*): *domol, galben, pribeag* etc.;

- ◆ adjective *perifrastice*:

³⁶ GALR 2005, 2008, vol. I, p. 152.

■ *compuse* (aglutinate, neaglutinate) sau *supralexeme adjectivale*: *binecuvântat, dulce-amărui* etc.

La același criteriu flexionar (morfologic)³⁷ merită amintită și clasificarea tradițională:

- adjective cu o terminație: *dulce, rece, tare* etc.;
- adjective cu două terminații: *curat, frumos, sărac* etc.

Criteriul articulării reiese din context, la 2.3. (*Articularea adjectivului*):

- adjective articulate / articulabile: *înțelept, inteligent, frumos* etc.;
- adjective nearticulate / nearticulabile: *cumsecade, dita(ma)i, tot* etc.

Criteriilor și clasificărilor de mai sus le-am adăuga următoarele:

– criteriul etimologic:

- adjective moștenite: *bun, greu, nou, vechi* etc.;
- adjective împrumutate din diverse limbi, în perioade diferite: *bogat, drag, scump, slab* (slavă); *gingaș, viclean* (maghiară); *ieftin, lefter, nostim, proaspăt* (neogreacă); *dușman, fudul, murdar, șiret* (turcă); *fraier, șmecher* (germană); *falit, grosolan* (italiană); *fin, gri, sadic, simplu* (franceză) etc.;
- creații adjectivale interne: *apolitic, prietenos, nemaiîntâlnit, albastru-verzui* etc.

– criteriul psihologic-empiric:

- adjective concrete: *acru, delicios, neted* etc.;
- adjective abstracte: *curajos, fericit, harnic* etc.

Pentru mulți cercetători (Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu ș.a.), distincția *concret/abstract* este imprecisă, deci inoperantă, rămânând o problemă de semantică și logică.

– criteriul comparației:

- adjective comparabile: *harnic, inteligent, ușor* etc.;
- adjective noncomparabile: *egal, mort, oval* etc.

– criteriul gradației³⁸:

- adjective lineare sau gradabile: (mai) *bun* (decât...), (cel mai) *bun* (dintre...) etc.;
- adjective non-lineare sau negradabile: *corect, pătrat, viu* etc.

³⁷ În funcție de desinențe, unii lingviști grupează adjectivele în mai multe clase și subclase de distribuție.

³⁸ Dindelegan 1991, p. 14.

– *criteriul posibilităților și restricțiilor de combinare*³⁹:

- adjective *tranzitive* (apte de a cere două argumente, de a avea două „roluri”): (individ) *capabil* (de ...);
- adjective *intransitive* (apte de a avea un singur „rol”): (individ) *inteligent*.

4. În ceea ce privește categoriile nespecifice adjectivului (**genul, numărul, cazul**), acestea sunt tratate sumar (cu excepția vocativului), cu siguranță din cauza caracterului formal al acestora. GALR acordă însă importanță categoriei specifice clasei adjectivelor – categoria intensității.

4.1. În limba română sistemul **comparației și intensității** are o configurație mult mai bogată decât lasă să se vadă la prima vedere. Categoria gradelor de comparație ± intensitate a dat naștere multor controverse. Divergențele privesc: metalimbajul de specialitate, utilizarea conceptelor de *grad de comparație* și *grad de intensitate*, sistemul valorilor graduale ale adjectivelor, gruparea adjectivelor comparabile și incomparabile etc. Dacă cei mai mulți dintre lingviști consideră drept categorie specifică a adjectivului *comparația*, în GALR sunt preferate alte două sintagme exclusiviste: „categoria intensității”, „grade de intensitate”⁴⁰. Fără a fi exclusiviști, am alege sintagma „categoria comparației și intensității”, cu atât mai mult cu cât se afirmă în aceeași lucrare, pe bună dreptate, că „intensitatea unei însușiri poate fi comparabilă (evaluarea având ca teme comparația) sau noncomparabilă”⁴¹, vorbindu-se în continuare de comparația care implică doi termeni: termenul comparat și reperul comparației. În opinia noastră, *gradele de comparație* nu se suprapun *gradelor de intensitate*. Chiar dacă însușirea se prezintă ca fiind intensă sau cu intensitate scăzută, la comparativ este implicată ideea de comparație (a se vedea denumirea gradului). Astfel, sintagma „categoria comparației și intensității” ar cuprinde toate formele comparative și graduale pe care le poate lua adjectivul, cu precizarea că această categorie privește subclasa adjectivelor calificative, ilustrând procesul de intensificare graduală a calității sau fenomenul comparației însușirii/ însușirilor obiectului/obiectelor.

4.2. În altă ordine de idei, ar fi oportună prezentarea distinctă a gradului *hipercomparativ* – construcții fixe cu accent intensiv (așa justificăm includerea lor în categoria intensității), în care însușirea este ridicată sau coborâtă pe o nouă treaptă, însă nu față de pozitiv, ci față de comparativ –, ale cărui variante se regăsesc, în mare parte, pe parcursul întregului capitol rezervat *gradelor de intensitate*. Acest grad ar cuprinde:

- *hipercomparativul afectiv*: *mai mare dragul (mila, păcatul etc.)*, care este încadrat de GALR la „false comparative de superioritate [...], echivalente ale unor superlative absolute”⁴², deoarece structurile respective devin locu-

³⁹ *Ibidem*, p. 8.

⁴⁰ GALR 2005, 2008, vol. I, p. 141.

⁴¹ *Ibidem*, p. 154.

⁴² *Ibidem*, p. 159.

țiuni cu nuanță intensivă. Alexandru Toșa (1983, p. 186) consideră aceste sintagme expresii cu valoare interjecțională, constituindu-se în propoziții exclamative care dau relief frazei.

- hipercomparativul depășirii: *și mai frumoasă, mult mai atent;*
- hipercomparativul ascendent/gradul progresiv/gradul intensității crescânde): *din ce în ce mai străină;*
- hipercomparativul descendent/gradul regresiv/gradul intensității descrescânde): *din ce în ce mai puțin cunoscuți.*

Ultimele trei variante sunt avute în vedere la comparativului de inegalitate. Despre gradul progresiv se afirmă că „seamănă, sub aspectul formării, cu comparativul, dar nu are termen de comparație”⁴³. Considerăm însă că aici este vorba despre o comparație nonmanifestă, dar subînțeleasă, însușirea fiind prezentată în devenire: *din ce în ce mai negre, mereu mai întunecat, tot mai luminos*. Putem denumi fenomenul *intensitate eventivă* sau *gradată*, deoarece însușirea se transformă treptat. Această denumire a rezultat din analogia cu subclasa verbelor reflexive eventive (*a se îngălbeni, a se înnegri, a se înroși, a se înverzi* etc.).

Hipercomparativul descendent este omis de majoritatea lingviștilor, poate și din cauza slabei sale ocurențe în comunicare, gradului regresiv substituindu-i-se în exprimare forma progresivului adjectivului antonim: *tot mai puțin frumoasă/tot mai urâtă*.

- hipercomparativul competitiv sau al întrecerii/comparativ intern⁴⁴: *care de care mai frumoase, mai cucuiete și mai boghete;*
- hipercomparativul substitutiv⁴⁵: adverbul de intensificare *și* (aduce un spor de informație, marchează o nouă treaptă a însușirii) + *mai* (marca unui comparativ de superioritate considerat plan de referință) + *și* (marchează o altă treaptă a însușirii, superioară, fiind substituit al adjectivului).

Cele două variante ale hipercomparativului (*competitiv și substitutiv*) nu sunt avute în vedere de GALR.

La așa-numitele *grade intermediare* (ex. *aproape frumos, ușor cărunt, cam alb, destul de bun*), noua Gramatică⁴⁶ include și ceea ce alți lingviști⁴⁷ au numit: *gradul intensității insuficientescăzute* (ex. *puțin..., insuficient (de)..., nu suficient (de)..., nesatisfăcător (de)..., nu satisfăcător (de)..., nu (în)deajuns (de)..., nu destul (de)...* etc.) sau *gradul intensității suficiente* (ex. *suficient (de)..., satisfăcător (de)..., (în)deajuns (de)..., destul (de)...* etc.).

⁴³ Șt. Găitănanu 2002, p. 59.

⁴⁴ M. Găitănanu 2002, p. 110.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ GALR 2005, 2008, vol. I, p. 155.

⁴⁷ Iordan, Robu 1978, p. 407-408.

4.3. De evidențiat este tratarea în detaliu a superlativului, cu exemplificări în funcție de morfemele de realizare. O singură observație s-ar impune aici. Anumiți lingviști consideră că denumirea de *superlativ (relativ, absolut) de superioritate* se constituie într-o sintagmă pleonastică, iar sintagma *superlativ de inferioritate* este un exemplu de contradicție semantică. De aceea, s-a încercat impunerea termenului *inferlativ*⁴⁸, însă în morfologia limbii noastre acest fapt nu a avut ecou.

5. Capitolul 4. din GALR (*Raportul adjectivului cu alte clase lexico-gramaticale*) include aspecte legate de formarea cuvintelor: conversiune, derivare (*trecheri dinspre clasa adjectivului și trecheri înspre clasa adjectivului*). Alăturarea celor două mijloace de îmbogățire a vocabularului este o perspectivă interesantă, însă, având în vedere faptul că situațiile de adjectivare, de substantivare a adjectivului sau de adverbializare a acestuia sunt foarte numeroase și deseori relevante, prezentarea este sumară.

BIBLIOGRAFIE

- AUT = „Analele Universității din Timișoara”, I, 1963 și urm.
 SCL = „Studii și cercetări lingvistice”, I, 1950 și urm.
 Coteanu 1982 = Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Albatros, 1982.
 Dimitriu 1999 = Corneliu Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române. Morfologia*, Iași, Institutul European, 1999.
 Dindelegan 1991 = Gabriela Pană Dindelegan, *Specificul gramatical și logico-semantic al clasei adjectivului. Relația lui cu substantivul, verbul și adverbul*, în SCL, XLII, 1991, nr. 1-2, București, 1991, p. 3-18.
 Dindelegan 2003 = Gabriela Pană Dindelegan, *Elemente de gramatică. Dificultăți, controverse, noi interpretări*, București, Editura Humanitas Educational, 2003.
 Drașoveanu 1997 = D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.
 Ernout, Meillet 1994 = A. Ernout, A. Meillet, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Paris, Éditions Klincksieck, 1994.
 M. Găitănanu 2002 = Mihaela Găitănanu, *Adjectivul în limba română*, Pitești, Editura Universității, 2002.
 Șt. Găitănanu 2002 = Ștefan Găitănanu, *Studii și articole de gramatică*, Pitești, Editura Universității, 2002.
 GA = Ștefan Găitănanu, *Gramatica actuală a limbii române. Morfologia*, [Pitești], Editura Tempora, 1998.
 GALR 2005, 2008 = *Gramatica limbii române*, I. Cuvântul, II. Enunțul, Editura Academiei Române, București, 2005; tiraj nou, revizuit, 2008.
 Iordan, Robu 1978 = Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
 Irimia 1997 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iași, Editura Polirom, 1997.
 Ivănescu 1963 = G. Ivănescu, *Gramatica și logica. I. Structura gândirii ca factor primar al structurii morfologice a limbii*, în AUT, I, 1963, p. 259-267; *apud* Dimitriu 1999, p. 8.
 Neamțu 2007 = G. G. Neamțu, *T 24. Adjectiv fără prepoziție/adjectiv cu prepoziție*, în *idem, Teoria și practica analizei gramaticale. Distincții și... distincții*, Pitești, Editura Paralela 45, 2007.
 Toșa 1983 = Alexandru Toșa, *Elemente de morfologie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

⁴⁸ Șt. Găitănanu 2002, p. 110-113; GA 1998, p. 95-96; M. Găitănanu 2002, p. 96-97 (cf. Ernout, Meillet 1994).

THE ADJECTIVE IN GALR. A CASE STUDY

(Abstract)

The present paper tries to screen the approach to the adjectival class in the *GALR (Academy Grammar of the Romanian Language)*. The main impulse in choosing this topic resides in the linguist's current confrontation with situations and problems insufficiently studied scientifically, ignored altogether or controversial. In our opinion, the new *Grammar of the Romanian Language* is not unitary in its structure and in approaching the linguistic facts; more precisely we refer to the morphological component, the descriptive part of the lexical classes. A unitary configuration of this sub-system of the grammatical structure might have offered more comprehensible and accessible information to any reader interested in this domain.

The case study, considered relevant within the dynamics of the current Romanian language, entails especially: the definition of the adjective (incomplete definition in the *GALR*, given that the class of the adjective represents a fairly homogeneous lexical class), the classification of adjectives (which does not make the object of a chapter of its own, but is inserted within different chapters and sub-chapters), the unspecific adjectival categories – gender, number, case (treated briefly, excepting the vocative, obviously due to their formal character), the specific category of this word class – intensity.

*Strada Căferiștilor, nr. 4 A, ap. 2
550291 Sibiu*